

Metodika: Zápis ovocných výsadeb do Databáze genofondových ploch starých odrůd ovocných dřevin (dále jen Metodika).

Zhotovitel: Český svaz ochránců přírody
Michelská 5, 140 00 Praha 4
Autor: Ing. Martin Lípa

Obsah

Úvod do problematiky	4
Účel Metodiky	5
Konstrukce Metodiky	5
Přílohy Metodiky	6
Obsah Balíčku.....	6
Příhláška genofondové plochy do Databáze	7
Režim přístupnosti	7
Publikace dat ploch, které nejsou volně přístupné veřejnosti	7
Publikace dat ploch, které jsou přístupné veřejnosti.....	7
Příhláška - povinné části:	8
Příhláška - nepovinné části	8
Kategorie genofondových ploch	9
Přehlášení kategorie genofondové plochy.....	10
Postup přípravy zápisu genofondové plochy do Databáze	10
Zaměření genofondové plochy	11
Zpracování charakteristiky genofondové plochy	11
Zpracování dat genofondové plochy odborným Garantem	13
Evidence pozic	14
Zaměření pozic	14
Zavedení evidence pozic	15
Další zpracování evidence pozic genofondové plochy odborným Garantem	19
Koncept genofondové plochy	20
Studijní program genofondové plochy	21
Zápis genofondové plochy do Databáze	22
Rada Databáze	22
Garant programu.....	22
Postup při celkovém zpracování žádosti o zařazení plochy	22
Rozhodnutí o zápisu	23
1. Plocha bude zapsána do Databáze.....	23
2. Plocha nebude zapsána do Databáze,.....	23
3. Zápis plochy bude odložen do doby, kdy budou odstraněny odlišnosti od Standardů a Metodiky.....	23
4. Plocha bude zapsána podmíněně do Databáze	23
Podílová kritéria pro hodnocení genofondových ploch	24
Počet pozic obsazených jednou odrůdou	24
Podíl necílových druhů.....	24
Podíl necílových odrůd.....	24
Podíl neznámých odrůd cílových druhů	24

Vedení evidence v dalších letech po zavedení vstupní inventarizace	25
Kontrola pravosti odrůd	25
Změny odrůd na pozicích	25
Aktualizace dat	26
Vyřazení genofondové plochy z Databáze	26
Poznámky závěrem	27
Produkční funkce genofondových ploch	27
Mimoprodukční funkce genofondových ploch	27
Kvalifikace správců ploch	27
Příloha 1 Seznam zvláště chráněných a ohrožených druhů, jejichž přítomnosti v genofondových plochách má být věnována pozornost	28
Houby vázané na dřeviny	28
Houby vázané na bylinné patro	28
Lišejníky	29
Hmyz	30
Obojživelníci	30
Plazi	30
Ptáci	31
Příloha 2 Fotodokumentace jednotlivých aktivit	32

Úvod do problematiky

Vzhledem k rostoucímu zájmu veřejnosti o staré odrůdy ovocných dřevin, roste i počet projektů, kde jsou tyto odrůdy vysazovány. Tyto akce jsou realizovány z veřejných rozpočtů i ze soukromých zdrojů. Z hlediska ochrany krajinného rázu různých částí České republiky i z hlediska uchování biotopů se jedná o velmi příznivý trend. Veřejností je vnímán pozitivně. Realizace výsadeb ve volné krajině i v zastavěném území lze velmi dobře využít i k ochraně biologické rozmanitosti zemědělské krajiny. Zvláště cenná je tato příležitost v silně urbanizovaných krajinách nebo krajinách s intenzivní zemědělskou velkovýrobou.

Pro tyto výsadby, je nutné vytvořit dobré materiální a informační zdroje. Jedná se o fyzické uchování odrůd, které byly po staletí součástí zemědělské krajiny. Dále o možnost získávat rozmnožovací materiál pro reintrodukcii odrůd do krajiny. Pouze část potřebných odrůd je zavedena do komerčního množení. Řadu krajových odrůd, nelze poptat vůbec.

V rámci průzkumných mapování byly v minulosti nalezeny velmi zajímavé odrůdy, které se dosud nepodařilo určit. Musíme poznat jejich vlastnosti a dále rozhodnout, zda se hodí do funkčních výsadeb v krajině. V genofondových plochách by měly být odrůdy průzkumného sortimentu sledovány, dokumentovány a popisovány.

Je důležité, aby existovala místa, kde se veřejnost může přímo seznámit s vlastnostmi starých a krajových odrůd. Poznat jejich prostorové nároky, habitus stromu, vlastnosti plodů i odolnost proti různým abiotickým i biotickým vlivům stanoviště. V neposlední řadě je nezbytné představit aleje a sady ovocných stromů jako důležité ostrovy biodiverzity v současné silně zjednodušené krajině.

Český svaz ochránců přírody (dále jen CSOP) od roku 2011 eviduje a spravuje síť genofondových ploch. Z hlediska zachrany starých odrůd je považuje za základní praktické opatření. Získané zkušenosti ze správy sítě slouží jako podklad pro Metodiku.

Zavedením genofondových ploch do centrální databáze dostupné na www.stareodrudy.cz vzniká podklad pro veřejný registr míst, kde lze získat roubový materiál se zárukou původu a pravosti odrůdy. **Genofondové plochy nezaručují zdravotní stav. Proto nejsou vhodným zdrojem množitelského materiálu pro uvádění odrůd do oběhu.**

K naplnění cílů v zachraně odrůd, budeme síť genofondových ploch dále budovat. Je potřeba mít dostatek ploch, které budou respektovat ekologické nároky jednotlivých druhů a odrůd. Více ploch je také důležité bezpečnostní opatření pro případ zániku nebo poškození plochy v jedné lokalitě. Síť rozložená po celém území České republiky zpřístupní regionální zdroje k financování jejich rozvoje a údržby. V neposlední řadě větší počet ploch je zárukou jejich přístupnosti odborné i široké veřejnosti.

Síť genofondových ploch chce být účinným doplňkem Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin a agro-biodiverzity (dále jen NP GZR). Svoji pozici vidí především v zálohování genofondových kolekcí státního programu a představování odrůd veřejnosti. Mimo vlastního zachování odrůd mají genofondové plochy přispět také k obnově povědomí o pěstování ovocných dřevin formou kmenných výsadeb, lučních a polních sadů. Pro poskytování finančních prostředků na genofondové plochy v rámci veřejných rozpočtů je obvyklou podmínkou splnění parametrů standardu SPPK C 02 006 Zakládání a péče o genofondové plochy ovocných dřevin, vydaného v roce 2018 Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR. Tento standard je určen pro definici genofondových ploch vyjmenovaných druhů dřevin důležitých pro uchování krajinného rázu České republiky a pro podporu biodiverzity zemědělské krajiny. Stanovuje povinné hodnoty a postupy při zakládání těchto ploch a jejich údržbě. Definuje způsoby využití ploch, pro podporu tradičně pěstovaných odrůd v jejich návratu do krajiny a pro získávání dalších poznatků nezbytných pro regulaci hospodářného využití veřejných prostředků.

Metodika konkretizuje požadavky Standardu a přináší postupy pro jeho naplnění.

Účel Metodiky

Metodika naplňuje tyto účely:

1. Popisuje praktický postup při zápisu do Databáze genofondových ploch starých odrůd (dále jen Databáze). Upřesňuje postupy při tvorbě popisu genofondové plochy a zpracování evidence pozic genofondové plochy po celou dobu vedení plochy v Databázi.
 2. Definuje následující kategorie genofondových ploch (charakteristiky viz. Kap. Kategorie genofondových ploch)
 - genofondová plocha sbírková
 - genofondová plocha záchranná
 - genofondová plocha studijní
 - genofondová plocha dle SPPK C02 006
 3. Správcům dává praktický návod, jak připravit zápis plochy do Databáze a jaké jsou nároky na zařazení do jednotlivých kategorií genofondových ploch:
 4. Radě Databáze a Garantovi stanovuje pravidla a postupy pro hodnocení žádosti o zápis plochy do Databáze.
 5. Pro ČSOP a další zájemce o rozvoj vlastních genofondových ploch přináší praktický návod k postupnému naplňování cílů při záchraně starých odrůd a oživení jejich praktického použití.
 6. V rámci spolupráce s NP GZR upřesňuje a sjednocuje postupy s metodikou tohoto programu.
- Metodika je pro všechny základním nástrojem pro udržení Databáze v chodu a její dobrou službu veřejnosti.

Konstrukce Metodiky

Pokud je v textu míněna tato metodika je vždy psáno Metodika.

Metodika navazuje na Standard péče o přírodu a krajinu SPPK C 02 006 Zakládání a péče o genofondové plochy ovocných dřevin (dále jen SPPK C 02 006).

Z hlediska nároků na pěstování stromů je v případě nových výsadeb postupováno dle standardu: SPPK C 02 003 FUNKČNÍ VÝSADBY OVOCNÝCH DŘEVIN V ZEMĚDĚLSKÉ KRAJINĚ (dále jen SPPK C 02 003)

Řez stromů, péči o dospělé stromy, přístup k neovocným dřevinám a bylinnému patru popisuje standard: SPPK C02 005 PÉČE O FUNKČNÍ VÝSADBY OVOCNÝCH DŘEVIN (dále jen SPPK C 02 005). Společně jsou tyto 3 zdroje dále označovány jako Standardy.

Metodika přejímá z těchto standardů definice pojmů. Další zavádí pouze v případě, že v Standardech nejsou uvedeny.

Poznámka

Pro lepší ilustraci přináší Metodika doplňující texty s příklady dobré praxe, variantním řešením daného problému nebo dalšími doplňujícími informacemi. Tyto ilustrativní informace nejsou závazné a při zachování pravidel určených Standardy a Metodikou lze použít i jiné řešení, s jehož pomocí je dosaženo shodného výsledku.

Tyto doplňkové informace jsou psány drobnějším písmem a uvedeny slovem Poznámka.

Pro jednodušší orientaci v textu je jednotně označena osoba vykonávající práce na genofondové ploše jako Správce. Tato osoba samozřejmě nemusí být ve všech případech totožná se Správcem, jak je definován v SPPK C 02 006. Vykonání příslušných prací je možné zajistit službou nebo dalšími osobami. Správce ve všech případech ale garantuje jejich objem, kvalitu, termín předání. Správce je osobou, která jedná za příslušnou genofondovou plochou s Garantem nebo radou Databáze.

V textu jsou úkony prováděné Správcem napsány modrým inkoustem.

Úkony prováděné Garantem programu (dále jen Garant) jsou napsány červeným inkoustem.

Úkony, které variantně může provádět Garant i Správce, jsou napsány černým inkoustem.

Přílohy Metodiky

Text Metodiky i všechny přílohy jsou ke stažení na:

<https://stareodrudy.cz/Stareodrudy/Literatura> jako **Balíček pro přihlášku genofondových ploch do databáze (dále jen Balíček)** (zipovaný soubor: balicek_gfp_rrmdd.zip)

Obsah Balíčku

Metodika

- soubor: [Metodika_gfp_rrmdd.pdf](#)

Standard: BOČEK, Stanislav a kol. SPPK C02 003:2016 Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2016.

- soubor: [SPPKC_02-003_2023_Funkcni_vysadby_ov._dr._v_zemedelske_krajine.pdf](#)

Standard: BOČEK, Stanislav a kol. SPPK C02 005:2016 Péče o funkční výsadby ovocných dřevin. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2016.

- soubor: [SPPKC_02-005_2016_PECE_O_OVOCNE_DREVINY.pdf](#)

Standard: LÍPA, Martin. NEČAS, Tomáš. KOBEROVÁ, Zdena. HOLUBEC, Vojtěch. SPPK C02 006:2018 Zakládání a péče o genofondové plochy ovocných dřevin. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2018.

- soubor: [SPPKC_02-006_2018_ZAKLADANI_A_PECE_O_GENOFONDOVE_PLOCHY_OVOCNYCH_DREVIN.pdf](#)

Tabulky záchranných sortimentů a ostatních odrůd (Tabulka pro zachování jednotlosti názvosloví odrůd)

- soubor: [Záchranné-sortimenty-final_rrmdd](#)

Seznam příloh: elektronické soubory k vyplnění dat

Formulář krycího listu pro přihlášku do Databáze:

- soubor: [Metodika_gfp-kryci-list_rrmdd.doc](#)

Elektronický soubor pro vyplnění charakteristiky genofondové plochy: gf_plocha_rrmdd.xls

- soubor: [gf_plocha_rrmdd.xls](#)

Elektronický soubor pro vedení evidence pozic: gf_pozice_rrmdd.xls

- soubor: [gf_pozice_rrmdd.xls](#)

Seznam příloh: příklady dat – pouze ilustrační elektronické soubory

Poznámka

Doplňkově, pro lepší pochopení a usnadnění práce při zpracování potřebné evidence jsou v přílohách zařazeny následující soubory, které vznikly exportem dat z konkrétních genofondových ploch.

Číslice na konci názvu souborů uvádí datum poslední aktualizace ve formátu rok měsíc den.

Elektronický soubor se vzorově zaměřeným obvodem genofondové plochy:

[gf_plocha_Příkladovice_190319.gpx](#)

Elektronický soubor se vzorově zaměřeným vchodem genofondové plochy

[gf_vchod_Příkladovice_190319.gpx](#)

Elektronický soubor se vzorově zaměřenými pozicemi genofondové plochy

[gf_pozice_Příkladovice_190319.gpx](#)

Elektronický soubor se vzorově vyplněnou charakteristikou genofondové plochy

[gf_plocha_Příkladovice_190319.xls](#)

Elektronický soubor se vzorově vyplněnou evidencí pozic genofondové plochy

[gf_pozice_Příkladovice_190319.xls](#)

Přihláška genofondové plochy do Databáze

V době odeslání přihlášky musí fyzický stav genofondové plochy plně odpovídat požadavkům Standardů a Metodiky.

Pro každou genofondovou plochu Správce podává samostatnou přihlášku.

Přihlášku je možné podat každoročně tak, aby byla doručena nejpozději do 31.5.

korespondenční poštou na adresu: **ČSOP, Michelská 48/5, 140 00 Praha 4**. Při

korespondenčním podání přihlášky musí být její součástí CD nebo DVD nosič

s vyplněnými elektronickými soubory tak, jak je uvedeno pro podání přihlášky elektronicky.

Podání přihlášky je možné též na e-mailovou adresu: info@csop.cz nebo do datové

schránky: **bvsifuq**. Při elektronickém podání musí být odeslána tak, aby byla přijata nejdéle ve 24.00 **31.5. daného roku**.

V průběhu zpracování přihlášky je možné konzultovat jednotlivé dotazy u odborného garanta: Ing. Martin Lípa, ec.meluzina@volny.cz

Režim přístupu

V rámci přihlášky stanoví Žadatel též režim přístupu veřejnosti do genofondové plochy.

Na krycím listu přihlášky zvolí jednu ze dvou následujících možností pro přístupnost plochy:

a) Plocha není volně přístupná veřejnosti. Vstupy je nutno dohodnout se Správcem plochy

b) Plocha je přístupná veřejnosti.

Pokud je to nutné popíše u plochy volně přístupné také režim přístupu (například otevírací hodiny zahrady, skanzenu ..., sezónní přístupnost kvůli pastvě hospodářských zvířat atd.)

Informace o režimu přístupu budou publikovány ve veřejné části databáze včetně případného upřesnění režimu pro plochy přístupné veřejnosti.

Stanovení režimu přístupu je rozhodující pro způsob jakým budou publikována data o ploše.

Publikace dat ploch, které nejsou volně přístupné veřejnosti

- nejsou publikovány fotografie plochy,
- není zobrazována poloha plochy na úvodní mapě
- nejsou zobrazovány polohy pozic plochy
- nejsou zobrazovány hranice plochy
- je publikována charakteristika plochy
- je publikován výpis evidence pozic se seznamem odrůd

Zájemcům o plochu to umožňuje zjistit, které odrůdy se vyskytují na ploše a vyjednat si na plochu individuální přístup pokud je to možné.

Publikace dat ploch, které jsou přístupné veřejnosti

Data jsou publikována v plném rozsahu a umožňují identifikovat polohu plochy i jednotlivých stromů na pozicích. Jsou publikovány také fotografie, které Žadatel dodal jako přílohu přihlášky.

Příhláška - povinné části:

- originál krycího listu přihlášky na závazném formuláři
- doklad o právním vztahu k pozemkům, které tvoří genofondovou plochu (povinné pouze v případě, že Žadatel není zcela totožný s vlastníkem pozemku)
- originál souhlasu vlastníka s existencí genofondové plochy na jeho pozemku (povinné pouze v případě, že Žadatel není zcela totožný s vlastníkem pozemku)
 - může být i součástí dokladu o právním vztahu k pozemkům

Poznámka

Doklady o právním vztahu a souhlasy nejsou povinnou částí přihlášky v následujících případech:

- pokud je žadatel totožný s vlastníkem
- pokud je žadatel zapsán v katastru nemovitostí jako osoba pověřená správou nemovitosti
- elektronický soubor s vyplněnou charakteristikou genofondové plochy (závazný formát dat)
- elektronický soubor s vyplněnou evidencí pozic genofondové plochy (závazný formát dat)
- elektronický soubor se zaměřením hranic genofondové plochy (závazný formát dat)
- elektronický soubor se zaměřením pozic genofondové plochy (závazný formát dat)
- elektronické soubory fotodokumentace stavu plochy ve formátu jpg (min.3 a max.5ks)
 - fotografie pojmenujte tak, aby se jednoznačně daly přiřadit ke konkrétní ploše
- koncept genofondové plochy sestavený dle závazné osnovy (povinné jen u genofondové plochy záchranné a studijní)
- studijní program genofondové plochy sestavený dle závazné osnovy (povinné jen u genofondové plochy studijní)

Soubory s charakteristikou genofondové plochy, evidencí pozic, se zaměřením hranic a pozic genofondové plochy, konceptem či studijním programem nejsou povinné v případě, že plocha je již v databázi zavedena v jiné kategorii a v době podání přihlášky nejsou v těchto datech žádné změny. V takovém případě Žadatel tuto skutečnost čestně prohlásí v krycím listu přihlášky a s přihláškou povinně dodá jen ty části, ve kterých došlo ke změnám.

Poznámka

Použijte prosím tento seznam k závěrečné kontrole přihlášky. U již zavedených ploch (přehlašovaných do jiné kategorie proveďte, zda je každá povinná část kryta buď čestným prohlášením v krycím listu nebo elektronickým souborem v závazném formátu dat.

Příhláška - nepovinné části

- elektronické soubory fotodokumentace habitu stromů na pozicích
- elektronické soubory fotodokumentace plodů stromů na pozicích

Mimo dokladu o právním vztahu k pozemkům je závazný formát všech dalších částí. Všechny části přihlášky lze podat elektronicky odesláním do datové schránky. V případě zaslání do e-mailové schránky musí být minimálně krycí list přihlášky podepsán elektronickým podpisem Žadatele a Správce. Pokud není možno odeslat přihlášku do datové schránky nebo podepsat odpovídajícím elektronickým podpisem, je nutno zaslat korespondenčně alespoň krycí list podepsaný Žadatelem a Správcem.

Kategorie genofondových ploch

Z hlediska náročnosti vedení evidence, významu genofondových ploch a priorit při rozdělování disponibilních prostředků jsou genofondové plochy rozděleny do následujících kategorií:

1. Genofondová plocha sbírková
2. Genofondová plocha záchranná
3. Genofondová plocha studijní
4. Genofondová plocha dle SPPK C02 006

1. Genofondová plocha sbírková

Jedná se o nejjednodušší kategorii genofondové plochy. Do Databáze ji může zapsat se souhlasem vlastníka i Garant.

Jako jediná kategorie ploch může a nemusí postupovat podle této Metodiky.

Netýká se jí povinnost každoroční aktualizace dat. V Databázi proto může být vyznačeno, k jakému datu je zobrazen její stav.

Sbírková plocha nemusí mít koncept a studijní program.

Správce může přijímat doporučení Rady Databáze a Granta dle vlastního uvážení.

U sbírkové plochy se předpokládá nejnižší stupeň podpory jak z hlediska finanční, tak technických a personálních zdrojů. Neznamená to, že by nebyly vůbec podporovány. Zdroje zde budou umísťovány až po vyřešení podpory vyššími kategoriemi genofondových ploch.

V bodových systémech budou mít vždy nižší počet prioritních bodů než ostatní genofondové plochy.

Poznámka

Sbírkové plochy mohou být předstupněm pro zařazení do vyšší kategorie ploch. To je vhodné zvláště v případě, kdy vstup do vyšší kategorie je pro danou plochu komplikovaný a nedal by se zvládnout za jedinou sezónu.

Do této kategorie budou automaticky přezazovány genofondové plochy vyšších kategorií, pokud nesplní podmínku každoroční aktualizace dat. Toto přezazení může provést i Garant zejména na základě nesplnění povinnosti aktualizace dat. Pokud bude Správce usilovat o návrat do vyšší kategorie, nebude plochu nově přihlašovat. Provede pouze aktualizaci dat v potřebném termínu a plochu uvede do stavu odpovídajícího požadavkům Metodiky a Standardů. Dále postupuje podle kapitoly Přehlášení kategorie genofondové plochy.

2. Genofondová plocha záchranná

Hlavním účelem této kategorie ploch je prostá záchrana odrůd, zvláště těch, které nejsou komerčně množeny.

Plocha může být zařazena v této kategorii jen při každoroční aktualizaci dat.

Záchranná plocha musí mít koncept, ale nemusí mít studijní program.

Koncept je předkládán při přihlášení plochy do této kategorie. Popisuje záměr, které odrůdy bude plocha zachraňovat, zdůvodňuje proč, a stanoví rámcový plán naplnění konceptu včetně cílového roku.

Podmínkou zařazení do této kategorie je schválení konceptu Radou databáze.

Správce musí přijímat výroky Rady Databáze a Garanta a realizovat je v rámci plochy.

U záchranné plochy se předpokládá vyšší stupeň všestranné podpory, neboť naplňují ve zvýšené míře veřejný zájem, tím že zohledňují kontext s ostatními genofondovými plochami vedenými v Databázi. Je zde prováděno více úkonů a více respektují celostátní potřeby při záchraně biodiverzity zemědělské krajiny.

3. Genofondová plocha studijní

Studijní plochy jsou nejvyšší kategorií ploch v rámci Databáze. Mimo prosté záchrany odrůd, slouží k cílenému zjišťování dat o biotopu zalučených výsadeb, vlastnostech odrůd, popřípadě dalších skutečnostech, jak to definuje její studijní program.

Studijní plocha musí mít schválený koncept stejně jako plocha záchranná.

Dále musí mít schválený studijní program který definuje:

- co bude předmětem studia a proč
- Metodika sběru a vyhodnocení dat
- způsob a perioda předávání výsledků Radě Databáze

Správce musí účinně realizovat doporučení Rady Databáze a Garanta.

U studijní plochy se předpokládá stejný stupeň všestranné podpory pro pěstování stromů, jako u záchranné plochy. Zároveň se předpokládá, že budou aktivně vyhledávány další zdroje na zajištění studijního programu. Správci budou poskytovány reference pro získávání podpory i z dalších grantových schémat.

4. Genofondová plocha dle SPPK C02 006

Schválení zápisu nebo aktualizace dat Radou Databáze v termínu zasedání Rady, výslovně zaručuje AOPK, že plocha může být příští rok financována z krajinotvorných programů AOPK jako plocha genofondová.

U této kategorie ploch je největší důraz kladen na soulad s SPPK C02 006 včetně doložení majetkoprávního vztahu k pozemkům na dobu alespoň 10 let. Koncept stejně jako eventuální Studijní program je zde dobrovolnou součástí zápisu do Databáze.

Pokud genofondová dle SPPK C02 006 chce být zároveň záchrannou nebo studijní plochou, bude v Databázi zapsána jako Genofondová plocha dle SPPK C02 006.

Po schválení Konceptu popřípadě Studijního programu bude na ní pohlíženo i jako na plochu příslušné další kategorie i když bude nadále zapsána jako genofondová dle SPPK C02 006.

Přehlášení kategorie genofondové plochy.

Při požadavku na změnu kategorie genofondové ploch již zavedené v Databázi, v krycím listu přihlášky vyplní nově požadovanou kategorii genofondové plochy. Není-li žádný rozdíl v datech vedených dosud v Databázi, ponechá Žadatel v krycím listu čestné prohlášení a podává pouze krycí list přihlášky v termínu pro podání přihlášky.

Pokud v době podání přihlášky ke změně kategorie jsou v charakteristice plochy, evidenci pozic nějaké změny přikládá Žadatel pouze soubory, ve kterých došlo ke změnám

Postup přípravy zápisu genofondové plochy do Databáze

V dalších kapitolách Metodiky je popsán postup pro vznik všech potřebných dat a jejich naplnění do tabulkových souborů.

Pro lepší orientaci jsou seřazeny v přibližném časovém sledu, jak jsou obvykle pořizovány pro přihlášku genofondové plochy k zápisu do Databáze:

Zaměření genofondové plochy

Zpracování charakteristiky genofondové plochy

Zaměření pozic

Zavedení evidence pozic

V potřebné míře jsou tyto pokyny používány také pro aktualizaci dat ploch již zapsaných v Databázi.

Dále jsou zařazeny rámcové pokyny k vypracování eventuálního Konceptu a Studijního programu genofondové plochy.

V kapitole Zápis genofondové plochy do Databáze je uveden postup, jak je zpracována podaná přihláška proveden vlastní zápis.

Zaměření genofondové plochy

Pro vykreslení obvodu genofondové plochy v databázi je nutné zaměřit všechny lomové body na obvodu plochy. Zaměření lze provést turistickým GPS přístrojem ve kterém bude nastavena souřadná soustava WGS 84.

Práce v terénu

1. Správce zaměří obvod genofondové plochy GPS (lomové body).

- body budou zaměřovány v pořadí, jak mají být spojeny do obvodu plochy
- ve stejném pořadí budou číslovány

Poznámka

Před zaměřením je vhodné promyslet v jakém pořadí body zaměřit.

2. Jeden bod zaměří jako hlavní vchod do plochy

- tento bod bude pojmenován: V_zkratka názvu plochy (např. V_Příkladovice)

Poznámka

Se znalostí věci rozhoduje o vchodu Správce, tak aby to byl vchod bezpečný, který je žádoucí používat hlavní možnost pro vstup na pozemek. Pokud je více možností, jak vstoupit do plochy je nutné vybrat pouze jednu z nich. Praktické je například vybrat možnost, jak vjet na pozemek dopravním prostředkem nebo je možné u něho zaparkovat. Vchod u veřejně přístupných ploch bude používán pro navigaci při vyhledávání plochy.

Zpracování dat z terénu

Správce uloží soubor zaměřených bodů jako soubor v gpx formátu a nazve jej

gf_plocha_zkratka oficiálního názvu genofondové plochy + datum zaměření (např.

gf_plocha_Příkladovice_190319.gpx)

Do zvláštního souboru uloží bod vchodu (např. gf_plocha_Příkladovice_vchod_190319.gpx)

Zpracování charakteristiky genofondové plochy

Pro sběr a další vedení dat o genofondové ploše je určena tabulka: **gf_plocha.xls**. Zde jsou soustředěna data o administrativních, majetkoprávních a ekologických poměrech plochy. Příkladem vyplněné tabulky je soubor: **gf_plocha_Příkladovice_190319.xlsx**

Do nepoužitých buněk se vyplňuje malé písmeno x. (kontrola že, buňka nebyla přehlédnuta)

Pokyny pro vyplnění souboru: gf_plocha.xls

V souboru **gf_plocha.xls** vyplní pro plochu jeden řádek. Správce vyplňuje jenom modré sloupce, červené doplní později odborný Garant.

Soubor pojmenuje: oficiální název genofondové plochy + datum

(např. **gf_plocha_Příkladovice_190319.xls**)

- sloupec pro zařazení genofondové plochy do příslušné kategorie

A_KAT --> bude vyplněna pouze jedna z následujících kategorií nabízená v rozevřacím seznamu tabulky:

sbírková

záchranná

studijní

dle SPPK C02 006

- sloupce pro identifikaci správce plochy

A_SPR_ADR--> adresa organizace, která plochu spravuje

A_SPR_MAIL--> mail Správce (musí být zveřejněn)

A_SPR_TEL--> telefon na Správce (nemusí být zveřejněn)

A_SPR_WWW--> webové stránky organizace, která zajišťuje genofondovou plochu (nepovinná hodnota)

A_SPRAVCE--> odpovědná osoba pověřená ke komunikaci s Garantem a Radou Databáze

- sloupce pro obecnou a zeměpisnou charakteristiku plochy

B_NAZEV--> oficiální plný název plochy, ve tvaru, jak má být používán

B_POPIS--> krátký popis sbírky odrůd na genofondové ploše (max 150 znaků – počet znaků se zobrazuje ve žlutě podbarvené buňce o řádek níže)

B_POZIC--> celkový počet hlavních pozic v genofondové ploše, včetně prázdných

Poznámka:

dočasné pozice, které mají v názvu bodu písmeno, se do kapacity nepočítají

B_VYMER--> vyplňuje Garant = rozloha plochy v m²

C_VCHOD--> gps souřadnice vchodu (vyplňuje Garant)

D_MAX--> minimální nadmořská výška dle mapy (vyplňuje Garant)

D_MIN--> minimální nadmořská výška dle mapy (vyplňuje Garant)

- sloupce pro popis geologických podmínek

E_GEOL- Garant vyplní údaje o půdotvorných horninách na pozemku.

*odečet je nutné provést z geologické mapy alespoň 1:50000 a podrobnější

- sloupce pro bonitačně půdně ekologické jednotky (dále jen zkratka BPEJ)

Poznámka

*BPEJ je 5-ti místné - číslo je uvedeno na výpisu z katastru nemovitostí u pozemků, které jsou zemědělskou půdou. Lze z nich odečíst poměrně přesnou ekologickou charakteristiku stanoviště.

- první číslo charakterizuje klimatické poměry

- druhé a třetí číslo udává hlavní půdní jednotku

- čtvrté číslo udává sklon a expozici ke světové straně

- páté číslo popisuje skeletovitost (= kamenitost) a hloubku půdy

**Pokud je na genofondové ploše více BPEJ zapíše se maximálně 2 nejvíce plošně zastoupené.

***V případě že pozemek nemá BPEJ (např. je veden jako ostatní půda) použije se BPEJ nejbližšího podobného pozemku vedeného jako zemědělská půda

FA_1, FA_23, FA_4, FA_5

- zde se rozepíší čísla nejrozšířenější BPEJ

FB_1, FB_23, FB_4, FB_5,

- zde se rozepíší čísla druhé nejrozšířenější BPEJ

FC_BPEJ_P

- do tohoto sloupce se zapíše poznámky k BPEJ

Poznámka

*např. pozemek nemá vlastní BPEJ uvedená čísla jsou odvozena z pozemku p.p.č.:

**např. pozemek má ještě další BPEJ čísla: ale jedná se menšinové zastoupení

- sloupce pro orientaci ve správním umístění plochy

G_KORP--> obec s rozšířenou působností - správní obvod kde se plocha nachází

G_KRAJ--> název kraje, kde se plocha nachází

G_KU01--> název katastrálního území, ve kterém leží dále uvedené parcely

G_KU01_C--> číslo katastrálního území, ve kterém leží dále uvedené parcely

G_KU01_ppc--> čísla parcel genofondové plochy v uvedené katastrálním území

Poznámka

- pokud je genofondová plocha na více parcelách oddělujte jejich čísla čárkami a nepoužívejte středníky

- lomítko v čísle parcely nadejte podtržítkem (to je tento znak: _)

* oba znaky – středník i lomítko působí potíže při exportech dat do databázových tabulek

- sloupce: **G_KU02, G_KU02_C, G_KU02_ppc** -se vyplňují pouze v případě, že by genofondová plocha ležela zároveň ve dvou katastrálních územích

**pokud by genofondová plocha ležela ve více než dvou katastrálních územích, konzultuje Správce postup zápisu s odborným Garantem

- sloupce pro popis majetkoprávní a administrativní

H_VLAST01--> názvy nebo jména vlastníků těchto parcel

*pokud je vlastníků více než jeden vyplní se u jejich jmen i čísla jejich parcel

Poznámka

- sloupce: **N_VLAST02** a **N_VLAST03** se použijí pro čísla parcel s uvedením názvů nebo jmen dalších vlastníků pozemků

- sloupce pro fotodokumentaci stavu plochy a jejího vývoje

I_FD01, I_FD02, I_FD03, I_FD04, I_FD05

- Správce pořídí u každé plochy alespoň dvě fotografie celkového stavu plochy a do těchto sloupců vkopíruje přesný název souboru fotografie

Poznámka

*Vlastní fotografie odešle s přihláškou odbornému Garantovi, který je připojí do databáze.

**Je nutné, aby součástí názvu fotografie byl název plochy, pořadí v jakém se mají zobrazit v databázi a datum jejího pořízení např. Příkladovice_01_120829 = pořízeno 29. srpna 2012

Buňky lze také použít pro zobrazení vývoje plochy ať již z minulosti do současnosti nebo rezervovat prázdné buňky na vývoj v budoucnosti. Databáze umožňuje zobrazit v uživatelském prostředí celkem 5 fotografií.

- sloupce pro popis ochranných hodnot

J_PS --> Správce vyplní název pozemkového spolku

*Vyplňuje se pouze u plochy, která je součástí některého pozemkového spolku.

K_1CHU --> Správce vyplní kategorii chráněného území, jehož je plocha součástí

*v případě CHKO nebo NP i zónu

K_2CHU --> vyplní se přesný název chráněného území, jehož je plocha součástí

K_3ZCHR --> názvy spolehlivě dokladovaných zvláště chráněných a ohrožených druhů rostlin, mechů, lišejníků a hub

K_4ZCHZ --> názvy dokladovaných zvláště chráněných a ohrožených druhů živočichů

- sloupce pro poznámky

L_Z_POZN --> sloupec věnovaný volným poznámkám k ploše

Zpracování dat genofondové plochy odborným Garantem

1. Garant použije zaslaný gpx soubor s lomovými body obrysu plochy jako základ pro založení (zakreslení) objektu genofondové plochy v GIS. Zavede plochu jako objekt - polygon – liché číslo objektu

2. Použije zaslaný gpx soubor se zaměřeným bodem vchodu k založení bodového objektu genofondové plochy v GIS. Bodový objekt bude mít sudé číslo.

Poznámka

Záznam u obou typů objektů je identický, objekty slouží jenom k různému způsobu zobrazení v různém měřítku

3. Údaje z vyplněného souboru gf plocha xls přenesou do atributové tabulky objektu, kde přidělí ploše atribut VRSTVA

4. Odečte nadmořskou výšku z mapových podkladů a vypočte rozlohu genofondové plochy. Tyto údaje vyplní do příslušných buněk tabulky

5. V atributové tabulce u bodového objektu vytvoří URL odkazy na soubory fotografií genofondové plochy.

Evidence pozic

Genofondová plocha je území, kde je neopakovatelná a nepřerušovaná řada čísel pozic. Pozice je v podstatě zeměpisný bod o určitých souřadnicích, který je k dispozici pro pěstování stromu. Je to základní jednotka evidence odrůd uvnitř genofondové plochy. Pozice může být obsazena dřevinou nebo může být aktuálně prázdná. Evidence obou údajů je důležitá pro analýzu současného stavu i pro hodnocení využitelných kapacit pro umísťování dalších odrůd. K evidenci stavu na pozicích slouží soubor: **gf_pozice.xls**. Celkový obraz o způsobu vyplnění dat uvádí soubor: gf_pozice_Příkladovice _190319.xls

Zaměření pozic

Zaměření lze opět provést turistickým GPS přístrojem ve kterém bude nastavena souřadná soustava WGS 84. Pro každou genofondovou plochu vznikne zvláštní soubor se zaměřením všech pozic genofondové plochy.

Práce v terénu

1. Správce plochy nejprve stanoví organizaci číselného systému pozic.

2. Jakmile si je jistý organizací tohoto systému, označí stromky v genofondové ploše čísly pozic, podle kterých budou vedeny ve všech evidencích. Kolíkem s příslušným číslem vyznačí i zatím prázdné pozice v genofondové ploše. Číslování bude vedeno jako souvislá číselná řada řazená tak, jak je plocha obvykle procházena.

Před zaměřením pozic je potřeba zkontrolovat, zda je číslování bezchybné. Kontrola je důležitá dříve, než se chyba v číslování přenesle do číselné řady pozic.

Poznámka

V rámci genofondové plochy nesmí být žádné stromy nebo keře s prostorovými parametry stromu, které by neměly přidělené číslo trvalé nebo dočasné pozice.

Pro první číslování pozic je praktické použít bílou barvu lesnických barev ve spreji. Případné chyby lze opravovat jinou barvou. Barva na stromech během 3-4 let se stane nečitelnou a tím zmizí i chyby v číslování.

3. Správce zaměří všechny pozice, v pořadí, jak je očísloval v dané ploše.

Poznámka

Při měření se ukládá automatické identifikační číslo pro každý bod. Podle tohoto automatického čísla se potom řídí import bodů do databáze. Název bodu, který je viditelný, slouží pouze pro vizuální orientaci, ale při importu bodů na něj není brán ohled.

4. Při měření ukládá body s názvem, který se rovná číslu, které vidí před sebou na dané pozici. Pro každou genofondovou plochu to budou čísla od 001 do konečné kapacity plochy.

5. Při velmi těsné přítomnosti stromů na pozici a nemožnosti jeden z nich aktuálně odstranit bude použit následující postup:

- Správce vybere jeden strom jako vedlejší a ten bude zaměřen s písmenem A s číselným kódem hlavní pozice (např. A001)
- jedná se o strom, který v případě samovolného zániku nebude již obnovován (nebo se plánuje jeho pozdější odstranění) (pozice s tímto označením sice je na ploše přítomna ale je dočasná a v budoucnu zanikne)
- druhý strom bude zaměřen pouze s číselným kódem pozice (např. 001) --> tento strom je na hlavní trvalé pozici a v případě zániku bude obnovován

6. Pokud je na jednom stromě na pozici naroubováno více odrůd, zaměří Správce na dané pozici tolik bodů kolik je zde naroubováno odrůd. Jedna s nich bude mít číselný kód pozice (např. 001). Ostatní budou mít číselný kód pozice doplněn písmenem (A001, B001, C001 ...)

Poznámka

Jedná se o nouzový stav nebo situaci vzniklou historicky. Při zakládání nové plochy se štěpování více odrůd na jeden strom nepoužívá.

Zpracování dat z terénu

Správce uloží soubor zaměřených bodů jako soubor v gpx formátu a nazve jej gf_pozice + zkrácený název genofondové plochy (např. gf_pozice_Příkladovice_190319.gpx)

Zavedení evidence pozic

Zde naleznete pokyny pro vyplnění souboru: gf_pozice.xls. Obecně je velmi důležité používat zcela přesné výrazy. Chyby v syntaxi totiž způsobují chyby v práci databáze.

Poznámka:

Pro zachování správné syntaxe výrazů je nejlépe kopírovat příslušné výrazy přímo z textu Metodiky, názvy odrůd a kategorie záchranných sortimentů přímo ze záchranných sortimentů v SPPK C 02 003 nebo ze souboru: Záchranné-sortimenty-final_rrmdd

Správce u souboru **gf_pozice.xls** přidá do názvu jméno genofondové plochy viz.

gf_pozice_Příkladovice_190319.xls. Dále vyplní pro každou pozici jeden řádek.

Správce vyplňuje jenom modré sloupce, **červené doplní později odborný Garant.**

- sloupec pozice

A_C_POZICE

- Správce vyplní číslo pozice dle odpovídajícího zaměřeného bodu (např 001 nebo A001 ...)

Poznámka

Kontroluje přitom soulad s čísly pozic dle zaměření gps a zároveň kontroluje, že stejným číslem jsou skutečně označeny přímo stromy nebo prázdné pozice v ploše.

- sloupce pro popis druhu/odrůdy

B_1DRUH

broskvoň, dřín, hrušeň, hruškojeřáb, jabloň, jeřáb, kaštanovník, kdouloň, líska, mandloň, meruňka, mišpule, myrobalán, moruše, oskeruše, ořešák, slivoň, třešeň, višeň, (pozice je obsazena, Správce vyplní příslušný výraz bez odklepu a čárky)

neovocné - při obsazení pozice neovocnou dřevinou

prázdné - pokud je pozice prázdná

Poznámka

Pokud druh není v tomto seznamu druhů, vyplní sloupec po dohodě s odborným Garantem.

B_2ODR

- **u známé odrůdy** vyplní se název tak, jak jej uvádí záchranné sortimenty v SPPK C 02 003 v aktuálním znění

Synonyma se v rámci databáze ploch neuvádějí. Správce si je pro svou potřebu může vést ve sloupcích E3 a E4. V případě nejistoty ohledně správného názvu a jeho pravopisu, kontaktuje Správce Garanta.

- pokud odrůda není v SPPK C 02 003 obsažena vyplní se název dle souboru: OSO-Záchranné-sortimenty-final_rrmdd.xls.

- **u dokumentované odrůdy**, kde je známa poloha zdroje a eventuálně jsou k dispozici další data bude uveden název tak, jak jej vede správce plochy (např. číselný kód, pracovní název vč. zkratky p.n.).

*dokumentované odrůdy jsou z hlediska hodnocení genofondové plochy hodnoceny jako odrůdy známé

neznámá odrůda u odrůd, kde není k dispozici poloha zdroje, není přidělen pracovní název, nejsou k ní shromážděny další informace

podnož = na pozici vysazena podnož pro pozdější přeroubování

*eventuálně s uvedením odrůdy použité pro mezišlechtění (např.: podnož - Hardyova)

semenáč = na pozici vzrostlý strom (nevhodný k přeroubování) ovocného druhu ale bez plodové odrůdy

- pokud je na pozici vysazena neovocná dřevina - vyplní se druh dřeviny

*stačí jednoslovný název (např. dub, klen, mléč, hloh)

prázdná pozice = pozice je bez živého stromu nebo jiné dřeviny

V dalších letech Garant opravuje v případě nutnosti názvy odrůd v závislosti na výročních pomologů při kontrole pravosti odrůd.

B_2Z_SORT

- Správce vyplní název záchranného sortimentu, jak je uvedeno v SPPK C 02 003 v aktuálním znění

nezařazena - odrůda je známa ale není v záchranných sortimentech SPPK C 02 003

nelze zařadit - neznámá odrůda, neovocné dřeviny a podnož (pokud podnož není odrůdou)

x - u prázdné pozice

B_2ZZ_MIST

- pokud je ve sloupci záchranných sortimentů B_2Z_SORT uveden výraz: místní --> zkopíruje se do sloupce B_2ZZ_MIST výraz uvedený ve sloupci regionalita v záchranných sortimentech SPPK C 02 003

- v ostatních případech se vyplňuje: x

B_3_ANO

- Garant vyplní počet souhlasných výroků s uvedeným názvem odrůdy

B_3_NE

- Garant vyplní počet nesouhlasných výroků s uvedeným názvem odrůdy

0 - u neznámé odrůdy, u podnože nebo pokud stromek dosud nebyl určován se v obou sloupcích vyplňuje číslo nula

x - vyplňuje se u prázdné pozice nebo neovocné dřeviny v obou sloupcích

- **sloupce pro popis zdroje odrůdy**

C_1ZDROJ

- pokud jej Správce zná, uvede zdroj roubového materiálu pro zapěstování daného stromku na pozici

Poznámka

- např. odkazem na zápis v databázi mapování nebo názvem školky

- pokud se jedná o strom, který rostl na pozici již před založením genofondové plochy a zdroj nelze zjistit, vyplní se výraz: původní

C_2Z_POZN

- slouží k bližší charakteristice zdroje odrůdy

Poznámka

- je zde možno uvést např. zda matečný strom ještě existuje

C_3POLOHA

- pokud jsou k dispozici, uvádí se zeměpisné souřadnice matečného stromu

Poznámka

- při použití GPS souřadnic se uvádí v souřadném systému WGS 84

- **sloupce pro popis výsadby stromu na pozici**

D_1V_ROK

- uvede se rok výsadby stromku

Poznámka

U původních stromů kdy výsadbu nelze přesně datovat se napíše před rok výraz asi a doplní se odhadovaný rok výsadby nebo rok kdy už je strom spolehlivě doložen.

D_2V_PODN

- použijí se následující výrazy:

semenáč (pro generativně množenou podnož stejného druhu jako je odrůda)

broskvomandloň broskvoň myrobalán ptáčnice švestka domácí meruňka zelená

renklóda (příslušný druh/odrůda pokud je roubováno na odlišný druh/odrůdu než je cílová odrůda)

pravokořenné (odrůda není štěpována na podnož)

+ číselné nebo jiné označení typové označení (např A2 pro jabloně)

neznámá (podnož není známa)

- pokud je známa uvede se i kmenotvorná odrůda

Poznámka

Při zakládání nových výsadeb je lepe, pokud tomu nebrání jiné důvody, používat podnože jiného ovocného druhu, než je cílová odrůda (např pod slivoně myrobalán, pod meruňky slivoň nebo myrobalán). Pomůže to rychleji rozpoznat případné uhynutí cílové odrůdy)

D_3V_POZ

- sloupec pro volné upřesnění výsadby nebo údaj o pozdějším přeroubování stromky (rok kdy bylo provedeno)

- **sloupce pro popis stavu stromu aktuálně přítomného na pozici**

E_1STAV

- Správce vyplní: mladý (strom ještě neplodí nebo je tam podnož k přeroubování)

plodný (strom již plodí a je možné kontrolovat pravost odrůdy)

torzo (strom je ještě živý ale nemá dlouhodobou perspektivu)

mrtvý (strom odumřel a před novou výsadbou bude muset být odstraněn)

pařez (strom strom již byl částečně odstraněn)

nic (na pozici je maximálně kolík s číslem pozice)

neovocný (na pozici je strom necílového druhu)

E_2JC

- Správce vyplní číslo nebo jiné označení pozice pouze v případě, že na ploše byl nebo dosud je používán i jiný číselný systém pozic, než je zavedený dle této Metodiky

Poznámka

Údaj je důležitý k dohledatelnosti starších údajů o stromu na pozici

E_3POZN, E_4POZN

- dva sloupce na poznámky k aktuálnímu stavu pozice nebo stromu na pozici

Poznámka: Správce nebo Garant zapisuje současný stav nebo historii (např. stav aktuálního stromu)

- **sloupce pro plánování dalšího postupu na pozici**

F_1STATUS

- do sloupce uvede správce svůj plán se stavem na pozici následujícími výrazy:

cílová (odrůda zůstane na pozici jak nejdéle to bude možné)

přeroubovat (odrůda bude přeroubována na pozici --> nebude změněn druh)

vyměnit (odrůda bude na pozici vyměněna --> může být změněn druh)

odstranit (strom na pozici odstranit bez náhrady např na A pozici)

na dožití (odrůda bude prozatím na pozici ponechána)

sledovat (neznámá odrůda nebo status je nejasný)

dosadit (pozici je možné obsadit - lze doplnit i nejvhodnější druh či odrůdu)

nedosazovat (pozice není vhodná k dosazení)

plán NP GZR (strom je plánován jako položka genofondové kolekce NP GZR)

NP GZR (strom je již zařazen jako položka genofondové kolekce NP GZR)

Poznámka

Pokud je vyplněna nějaký vztah k NP GZR je automaticky odrůda považována za cílovou.

F_2POZN, F_3POZN, F_4POZN, F_5POZN

- sloupce jsou vyhrazeny na poznámky Správce i Garanta

Poznámka- např.- plánované úkonech na stromu nebo pozici, poznámky k vlastnostem plodů – zralost, napadení chorobami, postřehy k pravosti odrůdy

- sloupce pro fotodokumentaci plodů

G_1FDPL, G_2FDPL

- nepovinná položka
- Správce kopíruje přesný název fotografie plodu
- název fotografie by měl obsahovat druh, odrůdu, plochu, číslo pozice a datum kdy byla fotografie pořízena
(například H-Krvavka velika_Prikl_046_170829.jpg = hrušeň odrůdy Krvavka velická na pozici 046 v Příkladovicích fotografována 29.8.2017)
- sloupec G_2FDPL lze použít na vložení druhé fotografie nebo na poznámky k fotodokumentaci

Poznámka

- plod na fotografii musí být dostatečně velký - cca 1/3 snímku
- při fotografování na podložce je velmi vhodné aby součástí obrázku byla popiska s identifikací plochy a pozice
- pokud je vyplněn název fotografie musí být vlastní fotografie dodána Garantovi spolu s přihláškou plochy nebo při aktualizaci dat

- sloupce pro fotodokumentaci stromů

H_1FDSTR

- nepovinná položka
- Správce vyplní název fotografie stromu
- název fotografie by měl obsahovat druh, odrůdu, plochu, číslo pozice a datum kdy byla fotografie pořízena

Poznámka

- stromy má cenu dokumentovat nejdříve ve stáří 11 let nebo později, kdy již začíná nabývat typického habitu
- optimálně by na fotografii mělo být čitelné číslo pozice na kmeni stromu, snímek by měl být pořízen mimo vegetaci a u stromku umístěna tyčka 1 m vysoká s černobílými úseky po 10cm
- pokud je vyplněn název fotografie musí být vlastní fotografie dodána Garantovi spolu s přihláškou plochy nebo při aktualizaci dat

- sloupce: pro výroky pomologů (vyplňuje Garant nebo Správce)

- sloupce je možné vyplňovat až po dovedení stromů do plodnosti (do té doby je vyplněné x)

I_11-31VYROK,

- vyplní se název odrůdy

I_12-32POM,

- vyplní jména členů komise, kteří se s uvedeným výrokiem ztotožnili

I_13-33ROK

- vyplní se rok, kdy byl výrok učiněn

Poznámka

Pokud jsou pro daný strom na pozici k dispozici výsledky přeuročování a kontroly pravosti odrůd vyplní je Garant v těchto sloupcích.

Při opakovaném přeuročování postupně doplňuje výsledky jednotlivých testací.

Na základě výroků stanoví Garant název odrůdy, který bude veden ve sloupci B_2ODR a skóre vedené ve sloupcích B_3_ANO a B_3_NE

J_POZN

- poznámky k výroky pomologů (určeno pro Správce i Garanta)

To nejdůležitější k souladu dat sebraných v terénu s daty v tabulkách

Velmi důležité je, aby Správce zajistil číslování stromů přímo v terénu. Číselný systém musí být na stromech neustále čitelný.

Poznámka

Je věcí správce, jak zajistí číslování stromů. Způsobů je poměrně mnoho. Velmi jednoduché je psát čísla barvou na kůru ale je to náročné na údržbu. Různé druhy tištěných štítků je možné upevňovat na konstrukce nebo u starých stromů přímo do borky. Velmi trvanlivé jsou vymačkávané nebo gravírované štítky. Velmi špatnou variantou je upevňování štítků pomocí drátků na stromy. Může to vést až k zániku stromu.

Stejně důležité je, aby Správce zajistil soulad mezi čísly stromů v tabulce gf_pozice a skutečným stavem a ploše. Je to opravdový základ toho, co genofondovou plochu dělá, genofondovou plochou.

Další zpracování evidence pozic genofondové plochy odborným Garantem

1. Garant použije zaslaný gpx soubor jako základ pro založení objektů pozic genofondové plochy v GIS. Založením objektu v GIS vznikne číslo objektu = neopakovatelné číslo pozice pro celou Databázi.
2. Do atributové tabulky přenesení údaje ze souboru gf_pozice.xls
3. V atributové tabulce přidá sloupce pro správu dat v GIS
objekt = číslo automaticky přidělené při zavedení objektu do GIS
*číslo je neopakovatelné pro celou ČR
vrstva = zkrácený název plochy (shodný řetězec s vrstvou přidělenou při zpracování charakteristiky genofondové plochy)
4. doplní URL odkazy na fotodokumentaci --> zajistí tak propojení mezi názvy a skutečnou fotografií
5. Provede kontrolu dat, zejména použití správných textových řetězců u názvu odrůd a další přesně stanovených výrazů.
6. Pokud je to možné opraví chyby na správné hodnoty (eventuálně na základě konzultace se Správcem).
7. Chyby, které nemůže opravit, sepíše do protokolu a odešle Správci k opravě se stanovením termínu do kdy má být doručena oprava. Termín stanoví zejména s ohledem na zasedání Rady, na kterém má být posouzena žádost o zápis.

Do doby, než bude doručena Garantovi opravená verze dat, je pozastaveno zpracování žádosti o zápis.

Koncept genofondové plochy

Koncept je povinnou součástí přihlášky plochy v kategoriích záchranná a studijní plocha.

Při zařazení plochy do Databáze bude hodnocen stav plochy, zda odpovídá konceptu, či zda je reálné, že jej během 10 let naplní.

Také v dalších letech budou změny na pozicích i v celkovém uspořádání plochy hodnoceny z hlediska dodržení schváleného konceptu.

Při nedodržení konceptu plochy může Rada rozhodnout o přeřazení plochy do kategorie sbírková plocha.

Koncept plochy lze měnit na základě návrhu Správce schváleného Radou nebo návrhu Rady a schváleného Správcem.

Pro sestavení konceptu je nejdůležitější stanovit, jaký okruh odrůd bude v ploše soustředěn.

V podstatě je možný dvojí princip:

1. územní
2. tematický

V rámci územního principu je nutno vymezit z jaké oblasti budou odrůdy soustřeďovány a jaké druhy to budou. Koncept zaměřený na soustředění odrůd z určité oblasti musí být podložen buď vlastní mapovací činností nebo údaji z rešerše historických zdrojů. Mapové podklady a další výsledky z vlastního mapování, rešerše zdrojů musí být součástí konceptu v době přihlašování plochy.

V tematickém konceptu se může jednat o odrůdy určitých vlastností morfologických (např. „koženáče“ jabloní), chuťových (např. muškatešky hrušní), technologických (např. moštové odrůdy) atd.

Tematickým konceptem je také založení genofondové plochy jako on-farm konzervace ve smyslu NP GZR. Při zařazování takové plochy se zpracování konceptu řídí též požadavky NP GZR. Posouzení o zařazení jednotlivých stromů do NP GZR provedou odděleně od Rady kurátoři genofondových kolekcí a další relevantní osoby dle Metodiky NP GZR.

Součástí konceptu musí být alespoň částečný seznam odrůd, které budou na ploše umístěny. U každé uvedené odrůdy musí být stanoven maximální počet pozic, které budou touto odrůdou obsazeny.

V konceptu bude krátce zdůvodněno, proč je okruh odrůd stanoven takto a jaké jsou předpoklady plochy pro naplnění konceptu. U studijních ploch to lze provést i odkazem na studijní program.

Odrůdy stanovené konceptem jsou cílovými odrůdami i v případě, že nejsou součástí aktuální verze celostátních záchranných sortimentů.

Studijní program genofondové plochy

Studijní program je povinnou součástí přihlášky plochy v kategoriích studijní plocha.

Při zařazení plochy do Databáze bude hodnocen stav plochy, zda odpovídá potřebám studijního programu, či zda je reálné, že jej během 5 let naplní.

Studijní program musí být zároveň ukotven v konceptu minimálně stanovením odrůd, které budou studovány.

Součástí studijního programu musí být:

1. Cíl (=co má být studováno)
2. Metodika sběru a zápisu informací (lze provést odkazem na již publikovanou Metodiku)
3. Metodika vyhodnocení sebraných informací (lze provést odkazem na již publikovanou Metodiku)
4. Způsob zpřístupnění výsledků veřejnosti.
5. Časový rozvrh realizace (včetně případného ukončení programu, pokud je jen časově ohraničený)
6. Personální zajištění

Poznámka

V závislosti na druhu a způsobu realizace studijního programu je vhodné doplnit i další informace

- zapojení dalších organizací
- návaznost na jiné projekty

V rámci studijního programu lze upravit některé parametry genofondové plochy i odchylně než stanoví Standardy. Tento nestandardní postup musí být ale odůvodněný a schválený Radou databáze.

Poznámka

Může se jednat například o jiné referenční druhy a odrůdy, než je uvedeno v SPPK C 02 006. Dále o použití jiných podnoží, než uvádí SPPK C 02 003.

Pokud je to schváleno jako součást studijního programu, nejsou takové nestandardní postupy započítávány do podílu necílových druhů a odrůd.

Studijní program lze měnit na základě návrhu Správce schváleného Radou nebo návrhu Rady a schváleného Správcem.

Zápis genofondové plochy do Databáze

Rada Databáze

Radu Databáze (dále jen Rada) ustavuje, organizuje, zajišťuje i rozpouští ČSOP.

Je to tříčlenná rada složená ze členů jmenovaných NP GZR, AOPK a ČSOP (nebo jinou nevládní organizací, která se zabývá záchranou starých odrůd cílových druhů ovocných stromů).

NP GZR, AOPK a ČSOP (případně jiná nevládní organizace) může také jmenovat 1-2 zástupce za svého člena. Vždy se musí jednat o osobu, která má za sebou alespoň pětiletou praxi při realizaci projektů na záchranu cílových odrůd, publikuje odborné texty, je schopna vykonávat fyzické kontroly genofondových ploch a účastnit se zasedání Rady.

Schopností je míněna nejenom odborná zdatnost (zběžná kontrola pravosti alespoň některých odrůd, rozeznání podnoží od přeroubovaných stromů, orientace v mapových podkladech atd.) ale také dostatečný čas v rámci stávajícího pracovního vytížení a souhlas zaměstnavatele s výkonem takové činnosti.

Zasedání Rady se mohou účastnit členové i jejich zástupci společně. Hlasovat ale mohou vždy jen jedním hlasem za organizaci, která je jmenovala.

Zasedání Rady a fyzické kontroly genofondových ploch jsou neveřejné. Rada ale může hlasování povolit přístup veřejnosti v konkrétních případech.

Rada rozhoduje hlasováním o zápisu ploch do Databáze, schvaluje Metodiku a její změny.

Její členové se účastní kontrol pravosti odrůd a fyzických kontrol genofondových ploch.

Rada vydává doporučení k dalšímu rozvoji Databáze a sítě genofondových ploch.

Jména a kontakty na členy Rady a jejich zástupce jsou zveřejněny na

<http://www.stareodrudy.cz/kontakty/>

Garant programu

V textu uváděný jako Garant není členem Rady. Nehlasuje o otázkách, které Rada rozhoduje hlasováním. Pro Radu připravuje agendu hlasování, přijímá žádosti o zařazení ploch i aktualizace dat, provádí poradenství pro Správce, sbírá jejich podněty a předává je Radě, účastní kontrol pravosti odrůd a fyzických kontrol genofondových ploch.

Kontakt na aktuálního Garanta je zveřejněno na <https://stareodrudy.cz/Stareodrudy/Kontakty>

Postup při celkovém zpracování žádosti o zařazení plochy

Garant provede kontrolu úplnosti přihlášky a ověří v nahlížení do katastru nemovitostí soulad uvedených údajů v přihlášce a všech jejích příloh. Prověří funkčnost uvedených e-mailových adres a telefonů.

Zpracuje zaslané elektronické soubory a převede je do GIS prostředí.

V případě zjištěných chyb nebo nejasností kontaktuje Správce. Dle povahy nesrovnalostí je odstranění buď Garant sám nebo vyzve Správce k jejich odstranění.

Jakmile bude přihláška včetně všech příloh v bezvadném stavu, dohodne Garant se členy Rady Databáze a Správcem termín fyzické kontroly genofondové plochy.

Během této návštěvy bude kontrolován soulad stavu plochy se Standardy a Metodikou, dále s údaji uvedenými v přihlášce a jejích přílohách.

O výsledku kontroly bude sepsán protokol, který bude spolu s přihláškou podkladem k rozhodnutí Rady Databáze o zápisu genofondové plochy do Databáze.

V případě že v protokolu budou uvedeny chyby, bude stanoven termín na jejich opravu tak, aby bylo možno o ploše rozhodnout na nejbližším zasedání Rady Databáze.

Dle potřeby celý postup je prováděn včetně fyzické kontroly i při přehlašování kategorie genofondových ploch.

Rozhodnutí o zápisu

Rada zasedá minimálně jednou do roka v termínu stanoveném tak, aby nejdéle do 28.2. následujícího roku po podání přihlášky, mohly být plochy zapsány do Databáze.

Rada může vydat následující rozhodnutí po přihlášce genofondové plochy:

1. Plocha bude zapsána do Databáze

- protože splnila podmínky stanovené Standardy a Metodikou pro přihlašovanou kategorii ploch. Toto rozhodnutí nemusí být dále zdůvodněno, neboť rozhodnutí samo dokládá splnění podmínek.

2. Plocha nebude zapsána do Databáze,

- protože její stav je natolik odlišný od požadavků Standardů a Metodiky, že nelze během pěti let tyto nedostatky napravit. Součástí tohoto rozhodnutí je zdůvodnění proč nelze plochu do Databáze zapsat.

3. Zápis plochy bude odložen do doby, kdy budou odstraněny odlišnosti od Standardů a Metodiky.

- Součástí tohoto typu rozhodnutí bude soupis nesrovnalostí, které mají být odstraněny a stanovení termínu, kdy bude znova kontrolována genofondová plocha.

4. Plocha bude zapsána podmíněně do Databáze

- protože splnila většinu požadavků dle Standardů a Metodiky. Ostatní požadavky je realistické splnit nejdéle do pěti let od vydání rozhodnutí. Součástí rozhodnutí o podmíněném zápisu je soupis podmínek, které musí být splněny včetně termínu jejich splnění a následné fyzické kontroly Radou. Při jejich nesplnění je plocha Garantem automaticky zařazena do jiné kategorie ploch.

Při posuzování údajů uvedených v přihlášce a protokolu bude Rada posuzovat především:

- podíl cílových druhů (definované SPPK C 02 006)
- podíl cílových odrůd (definované SPPK C 02 003 v záchranných sortimentech)
- podíl neznámých odrůd
- soulad vedení ploch s Metodikou a Standardy
- soulad vedení ploch s konceptem a studijním programem (pokud je plocha přihlašována do kategorie, kde jsou tyto dokumenty požadovány)
- kontext k celostátní síti genofondových ploch a potřeba zachování cílových odrůd

Rozhodnutí o zápisu je vyhotoveno písemně ve dvou originálech, je podepsáno všemi přítomnými členy Rady a Garantem. Jeden originál je předán Žadateli a druhý je archivován Radou. Správce, není-li totožný s Žadatelem může obdržet prostou kopii.

V závislosti na individuálních podmínkách a potřebách genofondové plochy může být součástí rozhodnutí upřesnění podmínek zápisu do Databáze v příslušné kategorii. Toto upřesnění je danou plochu stejně závazné jako Metodika nebo Standardy. Jeho dodržování bude stejnou měrou kontrolováno a hodnoceno, protože je stejně rozhodné pro zápis plochy v dané kategorii.

Poznámka

Toto upřesnění vyplývá zejména ze zvláštností konceptu nebo studijního programu. Typicky je to stanovení struktury a obsahu průběžné zprávy o realizaci studijního programu plochy.

Podílová kritéria pro hodnocení genofondových ploch

Počet pozic obsazených jednou odrůdou

Obecně platí, že jednou odrůdou by nemělo být obsazeno více jak 5 pozic v dané genofondové ploše.

Do toho se nepočítají klony a genotypy odlišované uvnitř odrůd s velkým stupněm proměnlivosti. Zde může být přítomno maximálně 5 stromů od jednoho klonu nebo genotypu. Více než 5 pozic obsazených jednou odrůdou, genotypem nebo klonem musí být výslovně povoleno Garantem a schváleno Radou.

Podíl necílových druhů

Hodnotí se jako podíl z obsazených pozic veškerými dřevinami. Neovocné dřeviny na pozicích genofondové plochy jsou hodnoceny jako necílové druhy.

U sbírkových ploch je tento parametr doplňkový.

U ostatních kategorií podíl necílových druhů do 12% trvalých pozic není nutno řešit. Nad 12% je nutno v konceptu napsat, na kterých pozicích budou postupně a do kdy nahrazeny necílové druhy cílovými.

Výjimky z těchto pravidel jsou možné pouze v případě, že je to součástí schváleného konceptu či studijního programu nebo je povolila Rada svým rozhodnutím.

Podíl necílových odrůd

Hodnotí se jako podíl z obsazených pozic známou (deklarovanou) plodovou odrůdou.

Neznámé odrůdy nejsou započítány do základu pro výpočet podílu necílových odrůd.

Pozice obsazené podnožemi pro pozdější přeroubování nejsou započítány do základu pro výpočet podílu necílových odrůd.

Obdobně podíl necílových odrůd do 12% není nutno řešit. Podíl necílových odrůd nad 12% je nutno zvláště zdůvodnit.

Rada může zdůvodnění přijmout a zapsat plochu v přihlašované kategorii nebo zapsat jako sbírkovou nebo zápis ve vyšší kategorii odložit na dobu kdy bude podíl pod 12%.

Podíl neznámých odrůd cílových druhů

Hodnotí se jako podíl z obsazených pozic cílovými druhy s roubovanými plodovými odrůdami.

Pozice obsazené podnožemi pro pozdější přeroubování nejsou započítány do základu pro výpočet podílu necílových odrůd.

Jako neznámá odrůda není hodnocena odrůda, která byla do genofondové plochy přenesena na základě pomologické testace a následného doporučení na záchranný přenos pro uchování regionálního genofundu. K takto obsazené pozici musí být k dispozici údaje o zdrojovém stromu.

U neznámých odrůd je tento parametr doplňkový v případě genofondových ploch sbírkových.

U dalších kategorií podíl do 12% trvalých pozic není nutno řešit v době podání přihlášky.

Správce bude určování odrůd řešit v rámci běžné kontroly pravosti.

Nad 12% je nutno v konceptu napsat, jak bude tento podíl řešen.

V případě více než 30% podílu může Rada rozhodnout o zápisu plochy v kategorii sbírková plocha. Rada může stejným způsobem rozhodnout, pokud navržené řešení vysokého podílu neznámých odrůd nebo realizace navrženého řešení nevede ke snížení podílu neznámých odrůd pod 12% během 6 následujících let.

Vedení evidence v dalších letech po zavedení vstupní inventarizace

Kontrola pravosti odrůd

Garant zajišťuje provádění kontrol pravosti odrůd buď prohlídkou přímo na pozicích genofondové plochy nebo testováním pomologických vzorků například v rámci seminářů a výstav nebo vhodnou molekulárně genetickou metodou (ve spolupráci s příslušně kvalifikovaným pracovištěm).

Při morfologickém posouzení znaků odrůdy je optimální tříčlenná skupina pomologů. Dle Metodiky je odrůda spolehlivě určena, pokud se tři různí pomologové shodnou na výroku o její pravosti. Předpokladem je, že každý z nich potvrdí že odrůdu dostatečně zná nebo dostatečně odpovídá popisu v odpovídající literatuře a shodnou se na tom, že předložený vzorek považují za dostatečně reprezentativní.

Pokud není takto početná komise v daném roce k dispozici, lze výroky pomologů získat postupně v dalších letech. Stále ale platí, že spolehlivě určenou je odrůda, až po trojím shodném výroku o její pravosti. Kontrolu pravosti lze potom ukončit. Obnovuje se pouze v případě, že se objeví vážné pochyby o předchozích výrocih nebo je podezření na podrůstání podnože, odrůda je chybně popsána v literatuře a podobně.

Pokud je výroků více, tři jsou shodné a ostatní ne, rozhoduje o dalším postupu Garant.

Správce odebírá vzorky plodů pro testaci, která se koná v jiném prostoru než na pozicích genofondové plochy. Pokud je takové množství k dispozici odebere alespoň 12 plodů z osluněné části koruny. Ke vzorku přikládá letorost optimálně i s plody. Vzorek okamžitě popíše názvem genofondové plochy, číslem pozice a deklarovanou odrůdou na této pozici. K odebraným vzorkům vytvoří tabulku, kde ve sloupcích budou předepsána čísla pozic, deklarovaná odrůda a bude v ní k dispozici dostatečný počet sloupců na výroky pomologů. Tabulku Správce datuje a uvede i název genofondové plochy.

Správce odpovídá za dopravu vzorků ke kontrole pravosti, za jejich označení a přípravu zápisové tabulky. Při testaci jsou do tabulky zapisovány výroky jednotlivých pomologů.

Způsob a doba odběru vzorků pro molekulárně genetickou kontrolu pravosti odrůd se řídí metodikou příslušné metody. Výsledky kontroly pravosti pomocí molekulárně genetických Metod i se zaznamenávají obdobným způsobem jako při postupu pomocí pomologické komise to tabulky evidence pozic.

U nově vysazených stromků je povinností Správce získat alespoň jeden výrok o pravosti odrůdy nejdéle do 12 let od výsadby. U dospělých plodných stromů je povinností Správce získat alespoň jeden výrok o pravosti odrůdy nejdéle do 5 let od zavedení evidence pozic jejíž je strom na pozici součástí.

Změny odrůd na pozicích

U sbírkových genofondových ploch není projednávání a informování o změnách na pozicích povinné. Tato povinnost může být stanovena ale dodatečně například smlouvou o realizaci nějakého projektu ve sbírkové genofondové ploše. Potom Správce sbírkové plochy postupuje podle Metodiky. Z hlediska Databáze je jistě žádoucí o změnách informovat a Správce tak může činit dobrovolně.

U genofondových plochy záchranných a studijních v rámci schváleného konceptu nebo studijního programu může Správce měnit odrůdy na konkrétních pozicích bez předběžné konzultace s Garantem. Pokud odrůda nebo rozsah obsazení pozic odrůdou již překročí hranici stanovenou výše zmíněnými dokumenty je Správce povinen před výsadbou vyžádat svolení Garanta nebo Rady Databáze (v případě, že Garant na něj odkáže).

U genofondových ploch dle SPPK C 02 006 může Správce měnit odrůdy bez povolení Garanta (Rady) pouze v rámci Záchranných sortimentů a Seznamu referenčních odrůd. I u těchto odrůd je Správce povinen dopředu vyžádat svolení k jejich výsadbě, pokud by celkový počet na pozicích genofondové plochy přesáhl 5 stromů jedné odrůdy.

Aktualizace dat

Jednou ročně do 31.5. Správci ploch zašlou aktualizovaná data způsobem popsáním u podání přihlášky plochy do Databáze. Před zahájením zápisu je uložena kopie předchozí verze jako archivní záloha dat. Nové zápisy jsou prováděny do evidence, která zachycuje aktuální stav. Archivní zálohy je nutné uchovávat po celou dobu existence plochy.

Do již zavedených tabulkových souborů dopíší nové údaje, doplní názvy nově pořízených fotografií a popřípadě zaznamenají všechny změny. **Změněnou buňku je potřeba podbarvit žlutě.** Spolu s aktualizovanými tabulkovými soubory předá soupisku změn včetně výsledků kontroly pravosti. Tabulky spolu s doplněnými fotografiemi zašlou stejným způsobem jako je uvedeno pro přihlášku plochy do Databáze.

Při aktualizaci dat zasílají Správci gpx soubory pouze v případě, že byly doměřeny nové části ploch nebo naopak plocha byla zmenšena.

Pokud byly zaměřeny nové pozice zasílají se ve zvláštním souboru gpx.

Zrušení pozic stačí vyznačit v tabulkovém souboru.

V rámci aktualizace dat může Správce podat také žádost o přeřazení do jiné kategorie genofondové plochy nebo změnu režimu přístupnosti pro veřejnost.

Pokud je pro danou kategorii povinný koncept, připojí komentář změn a odůvodnění jejich souladu s konceptem.

U studijní genofondové plochy, dodá Správce i průběžnou zprávu o výsledku studijního programu v daném roce. Obsah a forma průběžné zprávy je součástí rozhodnutí Rady o zápisu do databáze.

Garant zajistí projednání změn v Radě Databáze. Na základě rozhodnutí Rady zavede nové pozice nebo zruší stávajících v GIS prostředí Databáze a provede další požadované změny.

Pokud to bude nezbytné, proběhne revize dat přímo v genofondové ploše během vegetace. V případě nesrovnalostí bude Správce vyzván k nápravě ve stanoveném termínu. Protokol o zjištěných nesrovnalostech a kontrole jejich oprav je podkladem pro jednání Rady. Nejdéle na zasedání Rada rozhodne o schválení nebo neschválení aktualizace dat. Aktualizace dat je schválena automaticky, pokud žádný člen Rady, garant nebo Správce nevznesl písemnou námitku proti vedeným datům. Je-li tato námitka vznesena Rada se jí může zabývat na nejbližším zasedání nebo o ní jednat a hlasovat korespondenčně.

Při schválení aktualizace dat bude do příštího zasedání plocha vedena v přihlášené kategorii.

Pokud je plocha bez závad, Garant provede zápis v databázi na základě zápisu z jednání Rady a pro Správce se nevyhotovuje žádný doklad.

Schválení aktualizace může být podmíněno nebo připomínkováno.

Při neschválení aktualizace dat bude plocha přeřazena do kategorie sbírková plocha do doby, než Správce splní podmínky pro zařazení do jiné kategorie.

Při splnění důvodů, rozhodne Rada o jejím vyřazení. O podmínkách, připomínkách, neschválení nebo vyřazení je vyhotoven protokol pro Správce, podepsaný všemi členy Rady a Garantem. Jeden originál je předán Správci a druhý originál je archivován Radou.

Vyřazení genofondové plochy z Databáze

Vyřazení plochy z Databáze je provedeno na základě rozhodnutí Rady Databáze. Toto rozhodnutí může být učiněno na základě následujících důvodů:

1. Písemná žádost Správce. Pokud je osoba Správce odlišná od vlastníka plochy, je povinnou přílohou souhlas vlastníka s vyřazením plochy z Databáze.
2. Fyzický zánik plochy
3. Zánik stromů na pozicích
4. Stav plochy a stromů nebo chování souvisejících osob kompromituje záchranu starých odrůd a biotopu ovocných alejí a sadů.

Poznámka

Jedná se především o zásadní rozpory se Standardy. Dále o porušení zásady, že genofondová plocha má být příkladem dobré péče o stromy a vzorem ve vedení evidence.

Poznámky závěrem

Pokud odhlédneme od podrobné evidence údajů o genofondové ploše a jejích stromech, je to ovocná výsadba jako každá jiná. Je zapojena do okolní krajiny a následující odstavce vysvětlují vztah mezi jejich hlavní funkcí a funkcemi ostatními.

Produkční funkce genofondových ploch

Sklizeň a zpracování ovoce z genofondových ploch je standardním opatřením v rámci pěstování starých odrůd. Případné komerční využití sklizně je podporováno do té míry, že prostředky takto získané budou použity především k udržení plochy v bezvadném stavu z hlediska konceptu, Standardů a Metodiky. Je žádoucí, aby takové prostředky také podporovaly eventuální naplnění studijního programu plochy.

Mimoprodukční funkce genofondových ploch

V reálné situaci a kontextu okolní krajiny každá genofondová plocha vykonává celou řadu mimoprodukčních funkcí. Celkové vedení plochy má směřovat k co možná nejvyšší podpoře těchto funkcí, samozřejmě s ohledem na zachování odrůd stanovených konceptem. Většinu mimoprodukčních funkcí je nadřazena funkce uchování odrůdy. Výjimku v tomto ohledu představuje druhová ochrana zvláště chráněného nebo ohroženého druhu. Pokud by se na ploše dostalo do konfliktu uchování odrůdy důležité v rámci konceptu plochy a druhová ochrana, kontaktuje Správce neprodleně Garanta. Ve vzájemné spolupráci stanoví postup, který umožní uchování ohrožené odrůdy bez omezení zvláště ohroženého nebo chráněného druhu, se kterým je uchování odrůdy v konfliktu. Příloha 1 uvádí seznam druhů, které by se mohly se zvýšenou pravděpodobností vyskytnout v genofondové ploše a které jsou zároveň minimálně částečně závislé na prostředí kmenných ovocných výsad. Jejich konflikt s uchováním odrůd je pravděpodobnější než u jiných ohrožených či zvláště chráněných druhů.

Kvalifikace správců ploch

Správci ploch podporovaných v rámci projektů programu: Ochrana biodiverzity jsou povinni ve stanoveném termínu účastnit se školení v Metodice evidence ploch. Bez úspěšného absolvování tohoto školení nebude možné podat přihlášku projektu do výběrového řízení programu: Ochrana biodiverzity. Pro správce ostatních genofondových ploch je účast dobrovolná. Semináře slouží také k výměně zkušeností pěstováním stromů, údržbou ploch a použitím Metodiky. Jako Příloha 2 Fotodokumentace jednotlivých aktivit jsou zařazeny fotografie s příklady dobré i špatné praxe, komentované upozorněním na výhody i slabiny zobrazeného řešení. Pro podporu kvalifikace Správců v oblasti druhové pestrosti volně žijících živočichů a rostlin nabízí ČSOP pomoc v rámci svých dalších odborných programů zaměřených na jednotlivé skupiny organismů.

Příloha 1 Seznam zvláště chráněných a ohrožených druhů, jejichž přítomnosti v genofondových plochách má být věnována pozornost

vysvětlivky zkratk kategorií IUCN pro zařazování druhů do červených seznamů:

(dle IUCN Red List categories and criteria: Version 3.1., 2nd ed. – IUCN, Gland, Switzerland)

vyhynulý (EX) - druh vymizel v areálu svého původního rozšíření

regionálně vyhynulý (RE) - druh vymizel na území ČR

kriticky ohrožený (CR) – druh, který čelí výjimečně vysokému nebezpečí vymizení ve volné přírodě

ohrožený (EN) – druh, který čelí velmi vysokému nebezpečí vymizení ve volné přírodě

zranitelný (VU) – druh, který čelí vysokému nebezpečí vymizení ve volné přírodě

téměř ohrožený (NT) – druh, který prozatím neřadíme mezi druhy kriticky ohrožené, ohrožené nebo zranitelné, ale je blízko této klasifikaci (bude pravděpodobně do jedné z těchto kategorií zařazen již v blízké budoucnosti)

málo dotčený (LC) – rozšířený a početný druh

druh, o němž jsou nedostatečné údaje (DD) – druh, pro něj nejsou k dispozici informace, které by umožnily vyhodnotit, jakému nebezpečí vymizení čelí

Houby vázané na dřeviny (autor seznamu: Jiří Polčák, j.polcak@email.cz)

- žádný druh není zařazen ve vyhlášce č. 395/1992 Sb., výběr z Holec J. et al. (2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. Příroda 24: 1-282.

Druh	kategorie	české jméno	vazba na ovocný druh
<i>Verpa conica</i>	VU	kačenka náprstkovitá	vzácně pod třešní, trnkou a jabloní
<i>Disciotis venosa</i>	EN	terčovnice síťnatá	vzácně pod třešní a hrušní
<i>Hypoxylon titinense</i>	DD	dřevomor oranžový	velmi vzácně na trnkách
<i>Ceriporiopsis aneurina</i>	CR	pórnatka klamná	velmi vzácně na ořešáku a jabloni
<i>Sarcodontia crocea</i>	NT	hrotnatka zápašná	nehojně na jabloň, vzácně hrušeň
<i>Crustomyces subabruptus</i>	EN	zubatka tvrdá	velmi vzácně na třešni
<i>Tyromyces kmetii</i>	CR	bělochoroš Kmetův	velmi vzácně na třešni
<i>Neolentinus degener</i>	EN	houževnatec pohárovitý	vzácně na třešni a jabloni
<i>Hericium erinaceus</i>	VU	korálovec ježatý	velmi vzácně na ořešáku a jabloni

Houby vázané na bylinné patro - vazba na ovocné dřeviny nehodnocena (autor seznamu:

Jan Matouš, j.p.matous@seznam.cz)

- žádný druh není zařazen ve vyhlášce č. 395/1992 Sb., výběr z Holec J. et al. (2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. Příroda 24: 1-282.

Druh	kategorie	české jméno
<i>Camarophyllopsis foetens</i>	?EX	voskovečka zápašná
<i>Camarophyllopsis atropuncta</i>	CR	voskovečka černotečkovaná
<i>Clavaria falcata</i>	DD	kyjanka špičatá
<i>Clavulinopsis laeticolor</i>	DD	kyjovečka krásná
<i>Ramariopsis crocea</i>	CR	kuřinec šafránový
<i>Ramariopsis luteoochracea</i>	DD	kuřinec žlutookrový
<i>Ramariopsis pulchella</i>	CR	kuřinec hezký
<i>Ramariopsis subtilis</i>	?EX	kuřinec útlý
<i>Hygrocybe coccinea</i>	EN	voskovka šarlatová
<i>Hygrocybe glutinipes</i>	DD	voskovka kluzkonohá
<i>Hygrocybe chlorophana</i>	NT	voskovka citronová
<i>Hygrocybe irrigata</i>	EN	voskovka kluzká
<i>Hygrocybe mucronella</i>	CR	voskovka hořká
<i>Hygrocybe pratensis</i>	NT	voskovka luční
<i>Trichoglossum hirsutum</i>	EN	jazourek srstnatý
<i>Disciotis venosa</i>	EN	terčovnice síťnatá
<i>Dermoloma cuneifolium</i>	EN	čirůvečka klínolupenná

Lišejníky (autor seznamu: RNDr. David Svoboda, Ph.D, david.svoboda@natur.cuni.cz)

- žádný druh není zařazen ve vyhlášce č. 395/1992 Sb.,

- výběr z Liška J., Palice Z. (2010): Červený seznam lišejníků České republiky (verze 1.1). Příroda 29: 3-66.

Druh	kategorie	české jméno	vazba na ovocný druh
<i>Acrocordia gemmata</i>	EN	nenápadka pupenovitá	jabloň, hrušeň
<i>Anaptychia ciliaris</i>	CR	jasanovka brvitá	hrušeň, slivoň
<i>Bacidia rubella</i>	VU	hůlkovka červená	jabloň
<i>Bryoria fuscescens</i>	VU	vousatec hnědavý	jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň
<i>Collema flaccidum</i>	NT	huspeník chabý	slivoň
<i>Evernia divaricata</i>	CR	větvičník měnlivý	slivoň
<i>Evernia mesomorpha</i>	CR	větvičník článkovaný	slivoň
<i>Flavoparmelia caperata</i>	EN	terčovka svraštělá	třešeň, slivoň
<i>Flavoparmelia sooredians</i>	EN	terčovka (nemá č. jméno)	jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň
<i>Flavopunctelia flaventior</i>	VU	terčovka žlutavá	hrušeň, třešeň, slivoň, ořešák
<i>Hypotrachyna afrorevoluta</i>	CR	terčovka (nemá č. jméno)	jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň
<i>Hypotrachyna revoluta</i>	CR	terčovka kápoovitá	jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň
<i>Lecanora allophana</i>	EN	misnička různotvará	ořešák
<i>Lecanora argentata</i>	NT	misnička stříbřitá	ořešák
<i>Lobaria pulmonaria</i>	CR	důlkatec plicní	hrušeň
<i>Melanelixia glabra</i>	CR	terčovka lysá	třešeň
<i>Melanohalea exasperata</i>	EN	terčovka bradavkatá	třešeň, slivoň
<i>Parmelina quercina</i>	CR	terčovka dubová	třešeň
<i>Parmelina tiliacea</i>	NT	terčovka lipová	jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň, ořešák
<i>Parmotrema perlatum</i>	CR	terčovka perlová	třešeň
<i>Physcia aipolia</i>	EN	terčovník lysý	jabloň, třešeň, slivoň, hrušeň
<i>Physconia distorta</i>	VU	terčovník poprášený	hrušeň, třešeň, slivoň
<i>Pleurosticta acetabulum</i>	VU	terčovka pohárkatá	jabloň, ořešák
<i>Punctelia jeckeri</i>	VU	terčovka (nemá č. jméno)	hrušeň, třešeň, slivoň
<i>Ramalina farinacea</i>	VU	stužkovec pomoučený	jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň, ořešák
<i>Ramalina fastigiata</i>	EN	stužkovec topolový	jabloň, ořešák
<i>Ramalina fraxinea</i>	EN	stužkovec jasanový	ořešák
<i>Tuckermannopsis chlorophylla</i>	NT	pukléřka zelenavá	hrušeň, třešeň, slivoň
<i>Usnea sp. div.</i>		provazovka (různé druhy)	jabloň, třešeň, slivoň, hrušeň
<i>Vulpicida pinastri</i>	NT	pukléřka sosnová	třešeň, slivoň

Hmyz - vazba na druh nehodnocena (autor seznamu: Pavel Moravec,

pavel.moravec@nature.cz),

- výběr z Farkač J., Král D. & Škorpík M. [eds.] (2005): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. AOPK ČR, Praha. 760 pp.

Druh	kategorie	české jméno	vyhláška č. 395/1992 Sb.
<i>Anthaxia candens</i>	EN	krasec třešňový	nezařazen
<i>Anthaxia cichorii</i>	RE		nezařazen
<i>Anthaxia olympica</i>	EN		nezařazen
<i>Capnodis tenebrionis</i>	RE	krasec temný	kriticky ohrožený
<i>Gastropacha quercifolia</i>	EN	bourovec ovocný	nezařazen
<i>Iphiclidus podalirius</i>	NT	otakárek ovocný	ohrožený
<i>Malacosoma neustria</i>	NT	bourovec prsténčivý	nezařazen
<i>Odonestis pruni</i>	VU	bourovec švestkový	nezařazen
<i>Osmoderma barnabita</i>	VU	páchník hnědý	nezařazen
<i>Perotis lugubris</i>	CR	krasec hnědý	nezařazen
<i>Ropalopus clavipes</i>	VU		nezařazen
<i>Saturnia pyri</i>	NT	martináč hrušňový	silně ohrožený
<i>Satyrrium pruni</i>	NT	ostruháček švestkový	nezařazen
<i>Trichiura crataegi</i>	NT	bourovec hlohový	nezařazen

Obojživelníci - vazba na druh nehodnocena (autor seznamu: Ing. Martin Lípa,

ec.meluzina@volny.cz),

- výběr z Chobot K. & Němec M. [eds.] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci.
– Příroda, Praha, 34: 1–182.

Druh	kategorie	české jméno	vyhláška č. 395/1992 Sb.
<i>Bufo bufo</i>	VU	ropucha obecná	ohrožený
<i>Bufo viridis</i>	EN	ropucha zelená	silně ohrožený
<i>Rana temporaria</i>	VU	skokan hnědý	nezařazen

Plazi - vazba na druh nehodnocena (autor seznamu: Ing. Martin Lípa, ec.meluzina@volny.cz),

- výběr z Chobot K. & Němec M. [eds.] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci.
– Příroda, Praha, 34: 1–182.

Druh	kategorie	české jméno	vyhláška č. 395/1992 Sb.
<i>Lacerta agilis</i>	VU	ještěrka obecná	silně ohrožený
<i>Zootoca vivipara</i>	NT	ještěrka živorodá	silně ohrožený
<i>Zamenis longissimus</i>	EN	užovka stromová	kriticky ohrožený
<i>Coronella austriaca</i>	VU	užovka hladká	silně ohrožený
<i>Vipera berus</i>	VU	zmije obecná	kriticky ohrožený
<i>Natrix natrix</i>	NT	užovka obojková	ohrožený
<i>Anguis fragilis</i>	NT	slepýš křehký	silně ohrožený

Ptáci - vazba na druh nehodnocena (autor seznamu: Ing. Petr Stýblo, petr.styblo@csop.cz),

- výběr z Chobot K. & Němec M. [eds.] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci.

– Příroda, Praha, 34: 1–182.

Druh	kategorie	české jméno	vyhláška č. 395/1992 Sb.
<i>Columba oenas</i>	VU	holub doupňák	silně ohrožený
<i>Aethene noctua</i>	CR	sýček obecný	silně ohrožený
<i>Otus scops</i>	NA	výreček malý	kriticky ohrožený
<i>Jynx torquilla</i>	VU	krutihlav obecný	silně ohrožený
<i>Dendrocopos syriacus</i>	EN	strakapoud jižní	silně ohrožený
<i>Dendrocopos minor</i>	VU	strakapoud malý	nezařazen
<i>Ficedula hypoleuca</i>	NT	lejsek černohlavý	nezařazen
<i>Muscicapa striata</i>	LC	lejsek šedý	ohrožený
<i>Luscinia megarhynchos</i>	LC	slavík obecný	ohrožený
<i>Emberiza hortulana</i>	CR	strnad zahradní	kriticky ohrožený
<i>Lanius collurio</i>	NT	ťuhýk obecný	ohrožený

Savci (autor seznamu: Ing. Martin Lída, ec.meluzina@volny.cz),

- výběr z Chobot K. & Němec M. [eds.] (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci.

– Příroda, Praha, 34: 1–182.

Druh	kategorie	české jméno	vyhl. č. 395/1992 Sb.	vazba na ovocný druh
<i>Glis glis</i>	DD	plch velký	ohrožený	mírná preference třešně
<i>Muscardinus avellanarius</i>	LC	plšík lískový	silně ohrožený	mírná preference třešně

Příloha 2 Fotodokumentace jednotlivých aktivit

Roubování na stanovišti je jednou z metod založení genofondové plochy. Je také vhodné mít připraveno několik zapěstovaných podnoží připravených přijmout záchranné přenosy

Každá změna musí být okamžitě zaznamenána do evidence genofondové plochy.

Při použití vzrostlých pláňat je také velmi důležité neustálé odstraňování podrůstání podnoží.

Značení a jeho obnova je neustálá základní činnost. Bez toho se plocha brzy změní v pomníky neznámých odrůd.

U mladých stromů, kde nelze evidenční číslo umístit na kmen, je vhodné číslování zdvojit. Ztráty kolíků jsou poměrně časté na plochách ošetřovaných zemědělskou mechanizací.

U starších stromů je situace jednodušší. Obrázek je zároveň zdařilým příkladem fotodokumentace habitu stromu na příslušné pozici (zde odrůda Boskopské červené)

Na kolíky opěrné konstrukce je vhodné umístit i výpis z evidence. Velmi to usnadní orientaci při zimním odběru roubů. Pokud je popiska dobře připevněna hřebíky se širokou hlavičkou je její životnost delší než 3 roky. Obnova je snadná a levná - stačí laserová tiskárna a transparentní fólie určená pro tento typ tiskáren.

Štítky z hliníkového plechu jsou přírodními vlivy nezničitelné. Jejich umístění na strom pomocí drátku je ale vysoce rizikové. Holý kovový drát v zimě poškozuje rostlinná pletiva vymrzáním a je vysoké riziko zarůstání do kmínku, či přímo uškrcení stromku. Štítek je lépe umístit na opěrnou konstrukci.

Na dlouhodobou ochranou konstrukci je možné umístit i rozsáhlejší informaci.

V genofondové ploše je velmi důležité zabráňovat podrůstání podnoží a chránit tak cílovou odrůdu.

Sečení bylinného patra musí i při etapovité seči zasáhnout celou plochu, jinak dochází k rychlému narůstání náletových dřevin.

Tato ochrana stromku je sice dostatečně vysoká ale škodám zvířel nemusí účinně bránit. Její slabinou je malá šířka, která umožňuje dosáhnout na kosterní větve, slabé pažení, které po odehnutí kůlů nezabrání kácení ohrádky a měkké pletivo, které zvířet snadno prohne.

Ochranné konstrukce je lépe spojit pažením minimálně na dvě patra a šikmo zavětrovat. Poskytne to pletivu lepší ochranu před prohnutím a je lépe zajištěna dlouhodobá stabilita konstrukce. Největší bezpečí stromkům poskytuje rovnostranný trojúhelník o straně 150cm v kombinaci s 200cm vysokým pletivem.